

Nazismen

2

Det tredje Rige.
Udvalgte filmdokumenter

af Leif Nerlov

Statens Filmcentral

Filmene

Adolf Hitler i Wien

Originaltitel: Empfang Adolf Hitlers in Wien am 14. März 1938.

Uddrag af samtidig UFA – ugerevy, samlet og bearbejdet af dr. K. F. Reimers Institut für den Wissenschaftlichen Film, Göttingen 1965.

16 mm, s/h, tone, 6 minutter.

Den store tyske kunstudstilling, München 1938

Originaltitel: Zur Eröffnung der Grossen Deutschen Kunstausstellung durch Hitler.

Oprindeligt i samtidig UFA – ugerevy, bearbejdet af dr. Fritz Terveen Institut für den Wissenschaftlichen Film, Göttingen 1959.

16 mm, s/h, tone, 5 minutter.

Dansk udgave: Prisme Film for Statens Filmcentral og Undervisningsministeriet.

Oversættelse: Leif Nerlov.

Udlejning: Statens Filmcentral

Denne pjece, der er udgivet af Statens Filmcentral, udleveres gratis til brug i forbindelse med forevisning af filmen. Henvendelse til Statens Filmcentrals hovedkontor, Vestergade 27, 1456 København K eller Jyllandskontoret, Lundingsgade 33, 8000 Århus C.

Redaktion: Leif Nerlov og Finn Løkkegaard.

Lay-out: Kjeld Brandt. Trykt hos Frede Rasmussen, København.

Udgivet af Statens Filmcentral, 1984.

Det tredje Rige

Det tredje Rige er den tyske nazismes egen betegnelse for den stat og det samfund, der blev bygget op efter nazisternes magtovertagelse efter valget i 1933 og Hitlers udnævnelse til »Fører og rigskansler« i 1934.

Der hentydes i betegnelsen »Det tredje Rige« til det gamle tysk-romerske rige som det første rige og til kejserriget 1871–1918 som det andet rige.

Den nazistiske »revolution« var fra begyndelsen tænkt som en omfattende politisk, økonomisk, social og kulturel revolution, der tilsammen skulle danne fundamentet under den stortyske drøm: at se Tyskland som verdens førende stormagt.

Nazisternes alliance med storkapitalen og behovet for hurtig oprustning og modernisering af landets infrastruktur medførte, at der ikke blev nogen egentlig social eller økonomisk omvæltning i Tyskland efter magtovertagelsen. Derimod forsøgte nazistpartiet at realisere de politiske og kulturelle målsætninger. Den nazistiske revolution var først og fremmest en politisk revolution og en kulturrevolution.

De udvalgte filmdokumenter illustrerer hver for sig disse to sider af Det tredje Rige.

Også filmen »Hitlers 50-års fødselsdag« (udgivet hos SFC med et særligt ledsagehæfte) hører hjemme i denne sammenhæng.

Adolf Hitlers indtog i Wien efter den tysk-østriske genforening illustrerer den stortyske idées realisering og den tyske ekspansionspolitik mod øst.

Åbningen af den store tyske kunstudstilling illustrerer den nazistiske kulturrevolution.

Adolf Hitlers indtog i Wien den 14. marts 1938

Stortyskland og ekspansionspolitikken

Det tyske nazistparti havde som sin klare politiske målsætning at genoprette de tab, Versailles-traktaten havde påført Tyskland. Både i NSDAP's program og i Hitlers programskrift »Mein Kampf« fremføres særdeles klart Tysklands territoriale krav:

1. En sammenslutning af alle tyskere til et Stortyskland.
2. Ophævelse af fredstraktaterne fra 1. verdenskrig.
3. Krav om kolonier.

I årene 1935–1939 gennemførtes en række aktioner med det sigte at tilgodese de to første målsætninger.

I hurtig rækkefølge gennemførtes Saar-områdets indlemmelse 1.3.1935 (efter folkeafstemning), den militære indmarch i Rhinlandet 7.3.1936, Anschluss med Østrig 13.3.1938, indrykningen i Sudeterlandet 1.10.1938 (efter München-forliget), besættelsen af Böhmen-Mähren 16.3.1939, besættelsen af Memelområdet 23.3.1939 og endelig lynkrigen mod Polen 1.9.1939.

Det er de fleste moderne historikers opfattelse, at det ikke var tyskernes tanke, at disse aktioner burde føre til en verdenskrig på dette tidspunkt. Det tyske militære opbygningsprogram var snarere beregnet på en konfrontation med vestmagterne omkring 1943. Den tyske ledelse fejlvurderede således den alvor, man i England, Frankrig og USA tillagde ekspansionspolitikken.

I Tyskland var folkestemningen så ganske med på den stortyske tanke. Den offentlige mening i Tyskland havde siden fredsslutningen efter 1. verdenskrig været stærkt optaget af spørgsmålet om Tysklands ære og genrejsning til ny storhed.

En særlig rolle spillede derfor genforeningen med Østrig, det gamle »Ostmark«.

Anschluss

Da det østrig-ungarske rige blev opløst efter 1. verdenskrig, blev Østrig oprettet som selvstændig stat. Ifølge fredstraktaten var Østrig forpligtet til ikke at sammenslutte sig med Tyskland. I 1920'erne var der stærke kræfter i Østrig, der ønskede et »Anschluss«. Det politiske klima i Østrig var meget varmt. I forbindelse med fredstraktaten havde Østrig – ligesom Tyskland – oplevet revolutionsforsøg af bolsjevikker, og op gennem 20'erne og 30'erne var der forbitrede konfrontationer mellem de to hovedmodstandere i østrigsk politik, socialdemokraterne og det kristeligt-socialt parti. I 1934 tog den kristeligt-socialt politiker dr. Dolfuss magten ved et kup, hvorunder socialdemokratiske modstandere blev skudt og

dræbt med maskingeværer og feltartilleri i Wiens gader. Få måneder senere forsøgte det østrigske nazistparti et modkup mod Dolfuss.

Dolfuss omkom, men kuppet mislykkedes. Efter dette kupforsøg blev det østrigske nazistparti forbudt. Men trods forbudet udfoldede det en livlig aktivitet med terror og bombeattentater.

En del nazister blev arresteret og fængslet, men den nye kansler, Kurt Schuschnigg, var ikke i stand til at dæmme op for urolighederne, hverken fra højrefløjen eller venstrefløjen.

De europæiske stormagter havde i mellemtiden gjort deres standpunkt klart. Hverken England eller Frankrig var interesseret i en konflikt med Tyskland på grund af Østrig, og i ly af den nyligt oprettede Berlin-Rom akse havde Italien givet Tyskland fri bane med hensyn til Østrig.

Oversigt over begivenhederne i perioden 12.2.1938–15.3.1938

12.2.1938: Mødet mellem forbundskansler Schuschnigg og Hitler i Obersalzberg. Resultat: Legalisering af nazistpartiet, amnesti for alle fængslede nazister, optagelse af nazister i regeringen.

16.2.1938: Omdannelse af regeringen i Wien. Nazisten Seyss-Inquart udnævnes til indenrigs- og sikkerhedsminister.

9.3.1938: Som følge af indenrigspolitiske uroligheder bekendtgør forbundskansler Schuschnigg, at der skal afholdes en folkeafstemning, hvor der skal stemmes »ja« eller »nej« til spørgsmålet: om østrigerne ønskede et »frit, tysk, uafhængigt, socialt, kristeligt og enigt Østrig.«

10.3.1938: Tysk delmobilisering i Bayern.

11.3.1938: Efter tysk pres afskediger forbundspræsident Miklas kansler Schuschnigg og annullerer folkeafstemningen. Seyss-Inquart udnævnes til forbundskansler.

12.3.1938: Tyske tropper marcherer ind i Østrig. Himmler og Heydrich (SS) ankommer til Wien. Hitler flyver fra Berlin til München og begiver sig med vogn mod Østrig.

13.3.1938: Regeringen Seyss-Inquart beslutter at »genforene« Østrig med det tyske rige. Forbundspræsident Miklas presses til at træde tilbage. Det besluttet, at en folkeafstemning skal finde sted den 10. april om genforeningen. (Resultat: 99.75% af de afgivne stemmer godkender genforeningen).

Den østrigske forbundshær gøres til en bestanddel af den stortyske værnemagt og kommer derved under Hitlers befaling.

14.3.1938: Kl. 10.00 begiver Hitler sig pr. bil fra Linz til Wien. Han indlogeres på Hotel Imperial, fra hvis balkon han kl. 19.00 holder en kort tale.

15.3.1938: Befrielses-demonstration på Heldenplatz foran Hofburg. Hitlers tale (jvf. filmen). Seyss-Inquart udnævnes til østrigsk rigsstattholder. Om eftermiddagen afholdes en mindehøjtidelighed ved mindesmærket for den ukendte soldat med deltagelse af bl.a. Hitler, Seyss-Inquart og general Keitel. Kl. 17 forlader Hitler Wien med flyvemaskine til München.

Umiddelbart efter disse begivenheder fulgte massearrestationer af politiske modstandere (bl.a. Schuschnigg) og tilpasning af Østrigs administrative system til det tyske rige og overtagelse af tysk lovgivning.

Kun en tredjedel af de østrigske jøder fik lov at emigrere. Jødisk ejendom i Østrig blev »ariseret«, presse og radio blev underlagt censur.

Filmmaterialet

Den foreliggende udgave er en uforkortet kopi af den originale ugerevyberetning om Hitlers indtog i Wien. Beretningen er en del af en længere ugerevy, der tillige indeholdt andre indslag. Filmbrudstykket er forsynet med den originale lyd.

Vurdering af filmen som historisk kilde og beretning

Filmoptagelserne af begivenhederne den 15.3.1938 repræsenterer naturligvis kun et beskedent uddrag af dagens begivenheder.

Filmoptagelserne er koncentreret om de tre højdepunkter: Talerne på Heldenplatz, kransenedlægningen i krypten ved Hofburg og militærparaden.

En vurdering af filmen som historisk kilde må tage sit udgangspunkt i den kendsgerning, at der her er tale om et officielt tysk propagandaprodukt, der over for østrigere, tyskere og den øvrige verden havde til formål at skildre »befrielsen« af Østrig som en befrielse, en legitim genforening af et delt folk.

Et vigtigt element i denne fremstilling er derfor den jublende menneskemængde på Heldenplatz og den festsmykkede by. Selv om der tages højde for propagandatendensen, må det erkendes, at den folkelige opbakning bag den nazistiske magtovertagelse i denne film virker ganske overbevisende. Menneskemængderne er uinstruerede og sympatitilkendegivelserne virker spontane. Det var naturligvis kun sympatisører, der mødte frem på Heldenplatz, men optagelserne her dokumenterer i en vis grad antagelsen af, at store og brede kredse i den østrigske befolkning sluttede op om det tysk-østrigske Anschluss. Billeder som disse lykkedes det ikke tyskerne at fremskaffe under senere indtog i København, Oslo eller Paris.

Et andet vigtigt element i filmskildringen er det historisk-symbolske indhold. Her kan bl.a. nævnes sammenkædningen af tyske og østrigske symboler (soldateruniformerne), rytterstatuen af prins Eugen, der peger på det historiske element i den fælles tysk-østrigske kultur.

Kransenedlægningen og militærparaden er historisk-nationale kulthandlinger, der dels peger mod den fælles skæbne i 1. verdenskrig, dels forener de to landes militærvæsen i fælles fodslag. Krydsklipningen under militærparaden dels tilbage til Heldenplatz, dels til de deltagende tyske og østrigske lederpersoner sammenkæder folket, den forenede værnemagt og de nye ledere til en enhed: det nye Stortyskland.

Filmens indhold

Billedside: Filmen viser først Heldenplatz tæt pakket med mennesker. Kameraet står formentlig på balkonen af Hofburg. Dernæst kommer en bilkolonne til syne i billedet. Hitler ses i en totaloptagelse stående i vognen, hilsende på den tætte menneskemængde. I træerne på Heldenplatz er klynger af mennesker kravlet op. Mængden jubler og kommer med Heil-tilråb. Hitlers vogn kommer ind i billedet fra venstre. Han står stadig op i vognen. Bag ham sidder Seyss-Inquart, oberst Schmundt (Hitlers adjutant) og Generaloberst Keitel. Forrest Hitlers chauffør Kempka. Bilen holder foran trappen til Neuen Hofburg, hvor adskillige officerer venter på Hitler. Medens føreren stiger ud svinger kameraet ud over Heldenplatz. Igen koncentrerer kameraet sig om Hitler, der med sit store følge går op ad trappen for at holde tale på balkonen.

Først taler Seyss-Inquart. Kameraet skifter til rytterstatuen af prins Eugen, medens menneskemængden jubler. Derpå vises igen menneskemængden på Heldenplatz, hvorpå Hitler står foran mange mikrofoner på balkonen for at holde sin tale. Igen billedskift til menneskemængden og tilbage til Hitler. Mens første vers af Tysklandssangen lyder, skiftes til menneskeklyngerne på rytterstatuen.

Andet afsnit af filmen viser Hitler, der skridter den østrigske garderbatalion af. Soldaterne bærer den tyske værnemagts tegn på hjelmene.

Hitler hilser på batalionens kommandør og begiver sig med sit følge forbi batalionen mod krypten. Kameraet viser en stor krans smykket med hagekorsbesatte sløjfer og flankeret af en æresvagt. Hitler ledsager æresvagten ned i krypten, medens garden præsenterer gevær.

Hitler kommer derpå med sit følge ud af krypten igen.

Endnu engang billeder af den jublende menneskemængde og rytterstatuen. Hitler går med sit følge til Ringstrasse, hvor tribunen til den følgende parade er opført.

Billedreportagen fra militærparaden afbrydes efter Luftwaffe-afdelingen af et tilbageblik til Heldenplatz- optagelserne fra formiddagen, hvor Hitler tiljubles af menneskemængden. Derpå vender filmen påny tilbage til paraden via den fa-neudsmykkede Ringstrasse og viser infanteri, kavalleri, motoriseret artilleri og panserkøretøjer.

Under disse optagelser krydsklippes mellem Hitler og hans følge til parade-tropperne. Man genkender blandt andet Keitel, Seyss-Inquart, von Ribbentrop og von Papen.

Lydside:

Dansk oversættelse:

(Seyss-Inquart): Jeg forkynder for det tyske folk og for hele verden, at Adolf Hitler i denne time er draget ind i den gamle rigshovedstads borg, i hvis vare-tægt rigets krone befinder sig.

(Hitler): På få dage er der inden for det tyske folkefællesskab sket en omvæltning, som vi i dag kan se omfanget af, men hvis betydning kun senere slægtled kan bedømme. Jeg ved, at det gamle Østmark vil løse sin nye opgave i det tyske rige lige så godt, som det har mestret det før.

Som den tyske nations fører og kansler melder jeg til den tyske historie, at min hjemstavn fra nu af er indtrådt i det tyske rige.

(Speaker): Føreren og den øverstkommanderende for den nu forenede tyske værnemagt mindes de faldne våbenbrødre fra verdenskrigen. Adolf Hitler på vej til kransenedlægning i Krypten i Hofburg.

(Hitler): Tyskland, den nye landsdel, det nationalsocialistiske parti og vort riges værnemagt leve!

Dansk undertekst:

1. Jeg forkynder for det tyske folk og for hele verden –
2. – at Adolf Hitler i denne time er draget ind i den gamle –
3. – rigshovedstads borg, i hvis vare-tægt rigets krone befinder sig.
4. På få dage er der sket en omvæltning inden for det tyske fællesskab, –
5. – som vi i dag kan se omfanget af, men hvis betydning kun –
6. senere slægtsled kan bedømme.
7. Det gamle Østmark vil løse sin nye opgave i Tyskland lige så godt, –
8. – som det har mestret det før.
9. Som den tyske nations fører og kansler melder jeg til den tyske –
10. – historie, at min hjemstavn fra nu af er indtrådt i det tyske rige.
11. Føreren og lederen af den nu forenede tyske værnemagt mindes faldne –
12. – våbenbrødre fra verdenskrigen.
13. På vej til kransenedlægningen i krypten i Hofburg.
14. Tyskland, den nye landsdel, det nationalsocialistiske parti –
15. – og vort riges værnemagt leve!

Hitlers åbning af den store tyske kunstudstilling, München 10. juli 1938, Haus der Deutschen Kunst

Den nazistiske kulturrevolution

En af hovedhjørnestenene i den nazistiske ideologi var forestillingen om »folkefællesskabet«, en antagelse af, at det kunne lade sig gøre at ophæve klassemønstre og interessekonflikter og dermed frigøre kræfter til opbyggende og ekspansiv virksomhed.

Som tidligere omtalt lykkedes det ikke ved den nazistiske magtovertagelse at revolutionere det økonomiske og sociale system i overensstemmelse med denne folkefællesskabsideologi. Derimod blev forestillingen om et ideologisk og kulturelt folkefællesskab forsøgt realiseret på alle niveauer i samfundet. Det gjaldt naturligvis først og fremmest så vigtige meningsdannende sektorer som skole, uddannelse og presse, men også hele underholdnings- og kultursektoren.

Rigskulturkammeret fra september 1933, krævede af alle udøvende kunstnere en tilslutningserklæring som forudsætning for tilladelse til kunstnerisk virksomhed. Det er kendt, at kunstnere, som Bertolt Brecht og Thomas Mann nægtede at afgive en sådan erklæring og som følge heraf emigrerede. Men den nazistiske stat var ikke kun optaget af at modarbejde systemkritikere inden for kulturlivet. På alle kulturelle områder forsøgte etableret en alternativ produktion i overensstemmelse med den nazistiske ideologi.

Denne alternative produktion kom imidlertid ikke til at udgøre en selvstændig kunstretning – en selvstændig »isme« – på tværs af genrer og kunstarter.

Forklaringen er vel først og fremmest den, at nazismen som ideologi selv var usammenhængende og inkonsekvent i sit menneske-, samfunds- og historiesyn. I anden række er forklaringen formentlig, at kun få fremragende kunstnere kunne få sig selv til at arbejde på Det tredje Riges præmisser, og at de toneangivende og skoledannende kunstnere forlod Tyskland eller indstillede deres produktion i disse år.

Den del af den nazistiske ideologi, der handlede om moderne produktion, teknik og effektivitet fandt sine kulturelle udfoldelsesmuligheder i bygge- og anlægssektoren. Den funktionelle arkitektur, som er den italienske fascismes bidrag til arkitekturen, blev i Tyskland krydset med nazismens behov for monumentale bygningsværker, der kunne symbolisere Det tredje Riges storhed. Mest vellykket var de kendte tyske autostradaanlæg, der på det nærmeste er rent funktionelle i deres fremtoning i landskabet. I bygningsarkitekturen er nyskabelsen »den firkantede søjle«, der forener funktionalisme og monumentalisme.

Inden for musiklivet søgte man tilbage til nationalromantikken og til den germanske mytologi i komponisterne fra 1800-tallet, et træk ved den nazistiske begrebsverden, som kan kaldes »germanisme«, en næsten kultisk dyrkelse af det urgermanske og den gamle tyske bonde- og borgerkultur. Inden for litteratur og

billedkunst træffes også denne forkærlighed for det germanske, men tillige – som en modvægt mod abstrakt kunst og modernisme i øvrigt – en slags modelnaturalisme i form af landskabs- og familiemotiver, der afspejler tysk landskabelig skønhed, familiesammenhold og selvopofrelse. Netop på det kunstneriske område kommer det til udtryk, hvordan nazismen ideologisk set er en inkonsekvent blanding af romantik, realisme, nationalisme, religiøsitet og mystik.

Filmens oprindelse

Den foreliggende film er en uforkortet kopi af et afsnit af den tyske UFA – ugerevy, der i juli 1938 blandt andet viste Hitlers åbning af den tyske kunstudstilling i München 10. juli 1938.

Filmoptagelsen var et led i festlighederne i dagene 8.7–11.7.1938 under betegnelsen »Tage der Deutschen Kunst« i München.

Også andre begivenheder i disse dage er blevet filmet og bragt i tysk ugerevy. Filmen er altså en officiel tysk mediedækning af nogle højdepunkter i festdagene og er samtidig et udtryk for, hvad det officielle Tyskland ønskede at vise frem af nyt inden for kunstverdenen.

Haus der Deutschen Kunst

»Haus der Deutschen Kunst« er et af de første bygningsværker, der blev påbegyndt af de nazistiske magthavere efter magtovertagelsen.

Det er tegnet af arkitekten Paul Ludwig Troost (»Ersten Baumeister des Führers«), der døde kort efter grundstensnedlæggelsen den 15. oktober 1933. Bygningen bærer præg af at være »tidlig« nazistisk. Den er ikke så monumental som senere bygningsværker og anlæg.

Ved grundstensnedlæggelsen erklærede Hitler München for at være den tyske kunsts »hovedstad«, og indvielsen fandt sted den 18.7.1937 med den første store tyske kunstudstilling med førerens tilstedeværelse.

I det følgende år forberedte man sig til at lave »Den store tyske kunstudstilling«, rygraden i München – festdagene – et led i det nationalsocialistiske partis festår, 1938.

Kunstværkerne i udstillingen var udvalgt efter en lang og omfattende censureningsproces, hvori også Hitler deltog.

Hitler fortæller selv, at der blandt de indsendte arbejder i første omgang var et meget stort antal af de såkaldte »entartete« (= vanartede/degenererede) Werke«. Det var kunstværker, der betjente sig af et moderne formsprog og som i sin motivverden ikke var i overensstemmelse med den nazistiske forestilling om det tyske menneskes skønhedsideal, moral, sædelighed og familie- og samfundsideal.

Efter denne første vurderingsrunde besluttede føreren, at der skulle sættes på at tilvejebringe kunstværker, der fremdrog de nye tyske livsnormer i overensstemmelse med den nationalsocialistiske revolutions målsætning. Den udstilling, der vises i filmen, er altså resultatet af en omhyggelig udvælgelsesproces, hvor hver enkelt værk nøje er blevet vurderet ideologisk og fundet værdigt til at repræsentere det nye Tyskland.

»Tage der Deutschen Kunst«

De to begivenheder, der vises i filmen (åbningen af kunstudstillingen den 10. juli og optoget om eftermiddagen samme dag), er kun højdepunkterne i et mere omfattende program, der fandt sted i München i dagene 8.-11. juli 1938. I disse dage var der planlagt et stort og ambitiøst program, som uden tvivl skulle bidrage til at manifestere den nationalsocialistiske stat som en kulturstat med et blomstrende kunst- og kulturliv.

Hitlers åbningstale understreger denne hensigt, og retter sig bl.a. mod den kritik, den nationalsocialistiske kulturpolitik havde rejst i udlandet.

Freitag, den 8. juli: Åbning af festlighederne om formiddagen.

Ved en højtidelighed i det tyske museums kongressal åbner Gauleiter Adolf Wagner festdagene i München. Føreren stedfortræder Rudolf Hess er til stede. Richard Strauss dirigerer Wienersymfonikerne.

Om eftermiddagen holdes en pressekonference i Nymphenburger Slotspark med kunstneriske indslag. Rigspressechef, Otto Dietrich holder et foredrag over temaet »Presse og kunst«.

Om aftenen holder Hitler, der i mellemtiden er ankommet til München, en reception for festdagens særligt indbudte kunstnere. Også Goebbels var til stede.

Lørdag, den 9. juli: Indvielse af »Werkprüfungs-und Forschungsanstalt für Maltechnik« (i dag: Doerner-institutet). Hitler holder en kort tale og skænker den nye institution en romersk kopi af Myrons »Diskoskasteren«.

Om eftermiddagen holdes festsamling i »Reichskammer der bildenden Künste«. Goebbels taler over emnet: »Den nye tyske kunst«.

Samtidig afholdes offentlige arrangementer forskellige steder. Om aftenen festforestilling overværet af Hitler: Operaen »Lohrengrin.« Derefter reception med deltagelse af kunstnerne. Hitler, Goebbels og Gauleiter Wagner til stede. Wagner overrækker Hitler en sølvridderstatuette som tak for ombygningen af kunstnerhuset, hvor receptionen holdes.

Søndag, den 10. juli: Formiddag: Hitler lægger en krans på arkitekten Paul Ludwig Troosts grav. Kl. 11.00: Åbning af den store tyske kunstudstilling (jvf. filmen). Eftermiddag: Optog, som overværes af Hitler fra en tribune på Odeonplatz. Optogets titel: »Zweitausend Jahre Deutsche Kultur«.

Natten til mandag, den 11. juli: Festligheder overalt i byen. Berliner Symfonikerne opfører Beethovens 9. symfoni på Königsplatz.

Optoget »To tusind års tysk kultur«

Optoget var et kæmpemæssigt opbud af vogne, personer og tableauer, der bevægede sig ad en fastlagt rute i den indre by i München. Et lignende, men mindre optog havde været arrangeret året før ved indvielsen af Haus der Deutschen Kunst. Optoget var organiseret kronologisk og bestod af følgende afsnit:

Den germanske tid (det germanske skib, hagekorset - solsymbolet - dagen,

Nibelungenhjemmet, natten, ask Ygdrasil, havguden Ægir, Valhalla).

Den romanske tid (romansk bygningskunst, Karl den Store, Sakserhøvdingen Widukind, tyske krigere, Henrik bygmesteren, korsridderne, Friedrich Barbarossa, Heinrich der Löwe, Naumburg-domkirkens figurer, den tyske helteviser).

Den gotiske tid (jernridderne, turneringsriddere, ordensridderne, middelalderjagt, gotisk byggestil, gotisk kunsthåndværk).

Renæssancetiden (landsknægte, de syv kurfyrstendømmer, Kejser Maximilian I, renæssancemaleriet, renæssanceskulptur).

Baroktiden (barokskulpturer, Frederik den Stores soldater, den bayeriske rokkoko, digterkunst og skuespil, musik).

Klassicisme og romantik (jernkorset, den klassicistiske kunst, romantikken, Richard Wagners verden).

Den nye tid (sorte riddere, offer, tro og håb, slægt og jord (Blut und Boden), Fader Rhin, Saarlandets hjemvenden, Østrig, De forskellige bundesländer i Østrig, Donau, Den tyske ørn, Føreren nye bygningsværker, Sorte riddere, Det nationalsocialistiske partis afdelinger, afdelinger fra hær, luftvåben, politi og SS-soldater).

Optoget var en gigantisk fremstilling af en nazistisk historieopfattelse, der i detaljer redegjorde for højdepunkterne i to tusind års tysk kultur. Til optoget var fremstillet et program, der detaljeret redegjorde for hver enkelt gruppe og dens historiske betydning.

Frem for alt sammenkæder optoget militær og kulturel styrke og understreger på denne måde Det tredje Riges sammenlignelighed med tidligere tysk storhed.

Vurdering af filmen

Filmen er en kort reportage af de to højdepunkter under München festdagene den 10. juli og repræsenterer som alle reportager et udvalg af de begivenheder, der fandt sted. Naturligt nok fokuserer filmen til at begynde med på Hitler og de andre lederpersoner, der (jvf. programmet for festdagene) prægede begivenhederne i München.

Filmen er dog ikke blot en reportage. Den er tillige en dokumentarfilm, der med en vis kunstnerisk frihed bevæger sig væk fra det tids- og stedbundne reportagemønster og til en mere omfattende dokumentarisk skildring af den nye tids kunst og kultur. Det ses bl.a. under Hitlers tale, hvor billedsiden bevæger sig bort fra tid og sted og viser nogle af de monumentale bygningsværker, der omtales i Hitlers tale.

I alt væsentligt lykkes det filmen at dække hovedpersonerne og hovedmotiverne i München-arrangementet uden dog, som andre nazistiske propagandafilm, at få sammenkædet det tyske folk særligt stærkt med lederpersonerne og den nazistiske ideologi. Filmen forsøger at medtage så mange kulturindtryk som muligt og samtidig dække lederpersonernes tilstedeværelse, at den sidste folkelige dimension ikke også kan realiseres.

Ligesom optoget lægger filmen stor vægt på »den nye tid« for på den måde at anbringe Det tredje Rige i hæderskronede og værdsatte omgivelser og sammenhænge og dermed legitimere regimet historisk og kulturelt.

Filmens indhold

Billedside: Filmen begynder i det øjeblik, Hitler ankommer til indgangen af »Haus der Deutschen Kunst«.

Han passerer æresgarden og modtages af August von Finck, formanden for bestyrelsen. Gauleiter Wagner er også i modtagelseskommiteen.

De følgende optagelser viser Hitler i den såkaldte »Æreshal« i bygningens midte. Her hilser han på de forsamlede æresgæster.

Gauleiter Wagners velkomsttale bringes ikke, men derimod vises Hitler på vej mod talerstolen, og han vises, mens første del af talen holdes.

Under anden del af talen vises nærbilleder af nogle af de prominente tilhørere, Wagner, Goebbels og Himmler. Men først og fremmest illustreres talen af optagelser af bygningsværker, skulpturer og malerier, der illustrerer »den nye stil«, blandt andet:

Königsplatz i München med Ærestemplet for martyrerne fra kupforsøget i 1923 (Troost), Hovedtribunen i Nürnberg-anlægget (Speer), dele af den nye Reichsautobahn (Fritz Todt).

Derefter vender filmen tilbage til udstillingen, hvor der under Hitlers tale vises enkelte af de udstillede værker og senere Hitler med ledsagere under rundvisningen i bygningen. (Ikke alle værker lader sig identificere).

Der vises:

En bronzefigur af en arbejder (Fritz Behn ?), *To jægere i alpeudstyr* (Hans Best ?), *Buste af Mussolini i bronze* (Adam Antes), *Siddende pige i Sten, Kunstens gudinde* (Adolf Ziegler), *Et bondeinteriør*, *Prometheus i bronze* (Arno Breker), *Bjerglandskab med en ørn*, »*Det første skridt*«, bronzegruppe (Carl Paul Jennewein), *Mor med børn*, »*Arbeitsdienst*«, maleri (Emanuel Josef Michel), *Sejrgudinden* i gips (Joseph Thoraks), *Spydbærerske* i bronze (Kurt Schmid-Ehmens), *Goebbels*, portræt (Wilhelm Otto Pitthan), *Køer i vadestedet* (Max Bergmann ?), *Familie mellem solsikker*, maleri (Wolfgang Willrich).

Til slut viser filmen i hurtige klip enkelte grupper af festoptoget »to tusind års tysk kultur« fra samme dags eftermiddag.

Desuden ses ærestribunen på Odeonplatz med bl.a. Hitler og Goebbels.

Der ses bl.a.:

De tyske riddere, Det germanske skib, Den tyske helt, Ordensriddere og Pallas Athene.

Temaer fra Den nye tid:

»Kampskikkelser«, »Offer«, »Tro og troskab«, »Ungdommen« og »Den nye tids riddere«.

Lydside:**Dansk oversættelse:**

(Hitler): Der er endnu ikke gået seks år, siden den nationalsocialistiske bevægelse fik betroet rigets ledelse. Ikke desto mindre må det allerede nu fastslås, at der sjældent i vort folks historie har været en så frodig fredsperiode som de 5½ år, som er forløbet siden den mindeværdige 30. januar 1933, der indledte den nationalsocialistiske lederskabsepoke for vort folk.

Det nye riges kulturprogram er af en enestående storslåethed i vort folks historie.

Når vi alligevel på disse få år kan se vældige bygningsværker fuldendt, er det kun fordi, den nye arbejdsrytme og det nye tempo såvel som den omhyggelige nationalsocialistiske planlægning og vore organisationer, muliggør disse præstationer, som ikke kunne lykkes førhen. Og alligevel ved De, at de virkeligt store værker kun befinder sig på begyndelsesstadiet, eller at grundstensnedlæggelsen endnu forestår.

Et af de første vidnesbyrd på den nationalsocialistiske vilje til kulturel opbygning, og som i sig selv vejer tungere end skrivelserne i alle verdens demokratiske aviser tilsammen, omgiver Dem i dag.

For anden gang mødes vi i det hus, der blev viet til den tyske kunst.

De vil senere kunne fastslå, om de før nævnte påstande om de tyske fremskridt også gælder på kunstens område eller ikke.

Dansk undertekst:

1. Der er ikke gået seks år, siden den nationalsocialistiske bevægelse –
2. – fik betroet rigets ledelse.
3. Alligevel må det allerede nu slås fast, at der sjældent i vort –
4. – folks historie, har været en så frodig fredsperiode, som i de –
5. – 5½ år, som er forløbet siden den mindeværdige 30. januar 1933, –
6. – der indledte den nationalsocialistiske lederskabsepoke for vort folk.
7. Det nye riges kulturprogram er enestående i Tysklands historie.
8. Når vi alligevel på disse få år kan se vældige bygningsværker fuldendt, –
9. – er det på grund af den nye arbejdsrytme og tempo, såvel som –
10. – den omhyggelige planlægning og vore organisationer.
11. Og alligevel ved De, at de virkelig store værker kun befinder sig på –
12. – begyndelsesstadiet, og at grundstensnedlæggelsen endnu forestår.
13. Et af de første vidnesbyrd på den nationalsocialistiske vilje –
14. – til kulturel opbygning, og som i sig selv vejer tungere end –

15. – skrivelserne i alle verdens demokratiske aviser tilsammen, –

16. – omgiver Dem i dag.

17. For 2. gang mødes vi i det hus, der blev viet til den tyske kunst.

18. De vil senere kunne fastslå, om de før nævnte påstande –

19. – om de tyske fremskridt også gælder på kunstens område eller ej.

**Filmserien indeholder følgende udvalgte
filmdokumenter:**

1:

Brüning 1930

Hindenburg 1932

Hitlers regeringserklæring 17. maj 1933

2:

Adolf Hitler i Wien

Den store tyske kunstudstilling, München 1938

3:

Joseph Goebbels om den totale krig

Den tyske ugerevy nr. 754/9 1945 marts 1945